

מעשה רב

זכה לעשירות בזכות פירות ט"ו בשבט

מעשה שהיה ביהודי שנקלע לרגל עסקיו, בערב ט"ו בשבט, אל העיר פריז, ומכיון שעמד לחזור באותו יום לארץ ישראל, התעכב בשוק הפירות המקומי, וקנה פירות נדירים ומיוחדים, על מנת להביאם עימו לסעודת ט"ו בשבט.

מוכר הפירות אמר לסבי, שמטבעות אלו הם החסכוניות שחסך לעצמו במשך כל השנים ממכירת הפירות, 'אני שומר על כספי כעל בבת-עיני, ואינני מבזבז אותן, ואתה שבביל מנהג מוציא כל כך הרבה כסף?'

סבי שמר את הדברים בליבו. והנה, שנים חלפו והוא נקלע שוב למוסקבה, ומגיע לאיזור השוק. מרחוק הוא רואה התקהלות של אנשים, ומשהתקרב למקום נוכח לראות שההתגודדות היא סביב אותה חנות של הפירות שבה קנה לפני שנים את הפירות לט"ו בשבט.

כששאל לפרש ההתקהלות, נענה שבעל החנות מת אתמול בפתאומיות, ובניו מוכרים את כל תכולת החנות במכירה פומבית.

נכנס היהודי לחנות, ושאל האם יש להם פטיש למכירה... הבנים שמצאו את הפטיש ההוא, מושלך בפינה צדדית, גיחכו מהיהודי ואמרו לו שפטיש זה ישן-נושן הוא, ואין מה לעשות בו, ואם הוא רוצה - יכול לקחתו בחינם...

סבא שלי לקח את הפטיש, והתעשר הון רב מתכולת המטבעות שהיתה בו, ושנתוודע להן רק בזכות הקפדתו על המנהג של אכילת פירות ט"ו בשבט.

(עלינו לשבת, ויקרא, עמ' ד-צ, ועייני שם שדן בפן ההלכתי האם היה מותר ליהודי לקחת את הפטיש מבלי להודיע לבנים על תכולתו)

מוכר הפירות בפריז היה יהודי, והתפלל על מה ולמה רוכש הלקוח היהודי כל כך הרבה פירות לקראת הטיסה. משנענה שמטרת הקניה היא לכבוד ט"ו בשבט, התרגש מאוד, ואמר לעמיתו 'בוא אספר לך מעשה שהיה עם סבי שזכה לעשירות גדולה בגלל פירות ט"ו בשבט'.

ומעשה שהיה כך היה: סבי הזדמן לעיר מוסקבה לרגל ענייניו, והיה זה בט"ו בשבט. כמנהג ישראל קדושים, פנה לשוק לקנות פירות, התעכב בדוכן פלוני וקנה פירות רבים. כיוון שהיתה זו תחילת העונה של הפירות, הגיעה עלותם להון רב, אבל הוא לא שת ליבו למאומה, והעמיס בסלו עוד ועוד פירות ממינים וסוגים שונים.

בעל החנות התפלל על היהודי הלוקח פירות 'ללא חשבון', והירשה לעצמו להביע את פליאתו לפניו, ואמר לו, שאפילו הוא, כבעל החנות, איננו מרשה לעצמו לטעום מפירות אלו, כיוון שהם עדיין אינם בשלים דיים.

השיב לו סבי, שהוא קונה את הפירות רק לכבוד מנהג-המצוה שנהגו בני ישראל, לכבוד ט"ו בשבט.

מששמע בעל החנות כך, התפעל מאוד מיופיו של המנהג, וביקש ממנו שייכנס עימו לרגע לחדר צדדי. בהיותם מאחורי הפרגוד, הראה לו בעל החנות פטיש שבאמצעותו הוא

משל ומשל

כי האדם עץ השדה

בשיא פריחתו, מדיף ריח ניחוחים. נענה הבן הרביעי ואמר: אני יודע על מה דבריכם, לפני נגלה העץ במלא הדרו, מלא בפירות מתוקים, הבשילו אשכולותיו.

לרגע היה נדמה לבנים שבאמת חלה כאן טעות, וכל אחד מהם ראה עץ אחר. אך אביהם הזקן העמידם על טעותם, ויאמר להם: בני, כולכם צודקים, כולכם אכן ראייתם אותו העץ, אך בעונות שונות. בכוונה תחילה שלחתי אתכם בעונות שונות, כדי ללמדכם שאין לשפוט על פי עונה אחת, ואף שבעונה זו נראה כי אבדה תקוות העץ, מכל מקום אין להתייאש ממנו, כי עדיין חי הוא, ובעונה הבאה יכול לפרוח שוב ולהוציא פרי עץ הדר כבתחילה!

והנמשל: 'כי האדם עץ השדה הוא', וגם על האדם עוברות תקופות שונות ומשונות בחייו, תקופות של עליות ומורדות. ישנם תקופות שנראה לאדם שכבר אבדה תקוותו, אך טעות היא בידו, כי כל עוד רוחו באפו - עדיין לא אבדה תקוותו, ואל לו להתייאש, כי כל זמן שהנר דולק - אפשר לתקן. וכאשר תחלוף לה עונה זו, תבוא לאחריה עונת הפריחה - וישוב לפרוח ולשגשג כבתחילה!

וזהו כוונת התורה הקדושה בעניין 'ארבעת הבנים', לא מדובר כאן בארבעה בנים שונים, אלא כל אחד מאיתנו - גלומים בתוכו ארבעת הבנים. לפעמים אנו חכמים, ולפעמים להיפך. לפעמים אנו תמימים, ולפעמים איננו יודעים אפילו לשאול. והעיקר לא להתייאש ולאבד תקווה, אלא להאמין בה' יתברך, ולהתפלל אליו שתחלוף עונת היובש והחושך, ותבוא תחתיה החיות והשמחה והדביקות בו יתברך!

(ע"פ פירותיך מתוקים עמ' טו)

פתגם הנלך

**פרי מעשה כל היום - עת התפילה,
פרי מעשה כל השבוע - יום השבת.**

(צוואת רבינו יעקב בעל הטורים זצ"ל)

עם סגולה

סגולה לפרנסה - לקרוא ביום שלישי בשבוע שחל בו פרשת בשלח, את 'פרשת המן' (שמות טז, ד-לו) שנים מקרא ואחד תרגום

(ספר ילקוט מנחם, מהדו' תשנ"א, בהוספות ומילואים עמ' רצא ערך פרנסה, בשם הרה"ק רבי שלום מסטראפקוב ז"ל, שהיה רגיל לומר כן בשם הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב ז"ל).

• חודש שבט •

שבט - הוא ראשי תיבות שמרם ברכם טהרם, והיינו שהזמן מסוגל לבוא לידי טהרת הלב, ושללא להיות מסוקע בטומאה, ועל ידי זה יוכל לבוא לקדושה (נטרת ישועה).

הוענין כי בחודש זה - בא שרף לאילן להוציא פירות, כמו כן האדם עץ השדה - בחודש הזה מסוגל לבוא בו השרף - הוא האמונה שבלב, המצמיח פירות - מצוות ומעשים טובים (יישב פינים).

בחודש זה - זמן התיקון לאכילה שיהיה בקדושה, ועל כן בחודש זה ראש השנה לאילן (פרי צדיק לט"ו בשבט אות ה).

ויש לפרש מה אדיאט שבאחד בשבט **הואיל** משה באר את התורה (דברים א, ה), **ואו מתעורר השנת תורה שבעל פה**. ואני מכיר חידושים של תורה שקודם אחד בשבט, ומה שאחר אחד בשבט (ליקוטי הר"ם - רמתיים צופים).

• יום ט"ו בשבט •

וכבר נתבאר מה שאמר בזוהר הקדוש ממה שאמר ראש השנה "לאילן", ולא אמר ראש השנה "לאילנות", משמע **שהוא ראש השנה לכל איש ישראל**, כי האדם מכונה לאילן, שנאמר "כי האדם עץ השדה" (טור ברקת לתלמיד מהר"ו ז"ל ס' תקעב סק"ז).

ט"ו בשבט - אז הוא התיקון להעלות כל ניצוצות הקדושה מתהומא רבא לתוך הקדושה (נטרת ישועה).

בחמשה עשר בשבט - ראש השנה לאילן (ר"ה ב), ומבואר בגמרא (ר"ה יד) שאילן שחנט קודם ט"ו בשבט - הוא ממי גשמים של שנה הקודמת קודם ראש השנה, ומה שחנט לאחר ט"ו בשבט - הוא ממי גשמים שאחר ראש השנה. ומבואר, דגשמים - נקראים כל מיני שפע היורד משמים, וחיים הנגזר בראש השנה כפי זכות הדור. ושפע חיים ההוא - נגמר מראש השנה עד שמיני עצרת, להתחלק לכל בריה די מחסורו, הן ברוחניות - פרנסת צרכי הנפש, והן בגשמיות - בני חיי מוזוני. **והתחלת התגלות השפע - הוא בט"ו בשבט** (חידושי הר"ם - ספר הזכות).

ובזמן שהוא ראש השנה לאילנות - **הזמן מסוגל לבקש על פירות טובים**, שהם זרע של קיימא, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות (נטרת ישועה).

שאף על פי שבראש השנה יורד חיים שהיא חיי עולם, היינו התורה גם כן, עם כל זה הוא אסור בבית האסורין, שאין כל אדם יכול להבין באר היטב - עד ט"ו בשבט (שפת אמת ליקוטי לר"ה).

הרה"ק רבי אברהם מסוכטשוב זצ"ל, בעל ה"אגלי טל", אמר, כי בכל שנה אחר ט"ו בשבט - מרגיש שינוי גדול בחידושי תורה שלו, **דעיקר ראש השנה לאילן - קאי על חידושי תורה** (שר"ת ארץ צבי ח"ב דרוש א).

כי מחצי החודש - שהוא ט"ו בשבט, מתחילים ימי רחמים כידוע (אמרי נועם לט"ו בשבט).

אמנם ידוע מצדיקים אשר מן חמשה עשר בשבט והלאה - מתחילין החסדים להאר (אמרי נועם לט"ו בשבט).

חמשה"ע עשר, הם אותיות, שער שמחה, רמז שבזמן הזה נפתחו לבני ישראל שערי שמחה והשפעת כל טוב, ולכן הוא ראש השנה לאילנות, כי אילין עולה בגימטריה אכ"ל, שנמשך לבני ישראל השפעת מזוני וכל טוב בזמן הזה (ארון עדות מועדים לט"ו בשבט).

ומרוזם בכל זה, כי מי שמשמר עצמו בימים אלו שהמה ראש השנה, לקבל עליו עול מלכות שמים, אזי יתנהג כר כל השנה (ארון עדות מועדים לט"ו בשבט).

• מנהג אכילת פירות •

בני! הוי זהיר לברך על פירות בט"ו בשבט, כי מנהג ותיקין הוא (בעל "שבט מוסר" ענינו אכילת פירות האילן בט"ו בשבט - הוא תיקון גדול בעולמות העליונים) (סידור הגאון יע"ץ).

ואנחנו מברכין על הפירות - להכניס בהם ברכה וקדושה (פרי צדיק לט"ו בשבט אות א).

ידוע מספרים אשר בט"ו בשבט יכולים להמתיק הדינים על ידי אכילת פירות (נטרת ישועה).

ואז הזמן לזכות לקדושת הארץ, שיהיה האכילה מתמצית קדושת ארץ ישראל (פרי צדיק לט"ו בשבט אות ג).

אך באמת דבר גדול הוא - שפירות ארץ ישראל מסוגלים ליראה (יערי קדישין).

ענין האתרוג בט"ו בשבט - קבלנו מרבותינו להתפלל בט"ו בשבט על אתרוג כשר יפה ומהודר שיזמין ה' יתברך בעת המצטרך למצוה (בני יששכר מאמר ב אות ב).

הרה"ק בעל ה"אוהב ישראל" אמר, שידוע בט"ו בשבט איזה אתרוג יהיה לו לחג הסוכות (אור הנה - ט"ו בשבט).

הרה"ק רבי זוסמאן סופר זצ"ל, אב"ד פאקש, היה מהדר לאכול אתרוג בט"ו בשבט, באומרו, כי אכילת האתרוג מסוגלת להשיפע כוח בפרי העץ ולזכות לאתרוג נאה (עוללות אפרים דט"ו ע"ב).

• שמו של החודש •

בתורה לא נזכרו שמות החודשים, אלא רק מספרים "החודש הראשון" וכו' (רמב"ן), שמות יב, ב. שמות החודשים "ניסן", "אייר", וכו', עלו עמנו מבבל לאחר חורבן הבית הראשון (ירושלמי, פ"א דר"ה ח"ב).

בנביאים שעלו מבבל, מצאנו שהזכירו חלק משמות החודשים, כגון בספר זכריה (א, ז; ז, א) נזכרו החודשים "שבט" ו"כסלו", וכן בספר עזרא (ג, טו) נזכר חודש "אדר", וכן בספר נחמיה (א, א; ב, א; ג, טו) נזכרו החודשים "כסלו", "ניסן", ו"אלול", וכן במגילת אסתר (ב, טז; ג, ז; ח, ט) נזכרו החודשים "טבת", "אדר", "ניסן", ו"סיון", (וע"י במפרשים על שמות פ"ב פ"ב, שהאריכו בוה). ובוודאי שמות החודשים נתקבלו גם כן מסיני, אלא שהיו בבחינת תורה שבעל פה (בני יששכר, מאמרי חודש ניסן, מאמר א), ויש טעם לכל השמות של החודשים, למה נקרא כך, זה ניסן זה אייר, וכן כולם (מאור עינים פ"ר תרומה).

• מקור השם חודש 'שבט' •

כאמור, חודש 'שבט' נזכר פעם אחת בלב ה"תנ"ך", בספר זכריה (א, ז) "צִיּוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְעֶשְׂרֵי עֶשְׂרֵי חֹדֶשׁ שֶׁבֶט". וגו'.

• הטעם שנקרא חודש 'שבט' •

'שבט' - מלשון 'שֶׁבַט המכה', לפי שהמטר יורד על האדמה כשבת באותה העת (מדרש השמות).

וכן 'שבט' - מלשון פורענות (תרועם בשבט ברזל) ומלשון **קבוצת אנשים** ('שבטי ישראל'), לפי שבחודש זה הרגו ישראל במעשה של פילגש בגבעה את כל שבט בנימין חוץ משש מאות איש, וגם מבני ישראל נפלו הרבה (ספר קושיות אות פ"א).

• צירוף שם הוי"ה של החודש •

מוזב בספרים הקדושים, שלשם הוי"ה ב"ה - ש"ב צירופים, כנגד י"ב חודשי השנה, לכל חודש צירוף אחר (ע"י בריקאנטי פ"ר חצוה ד"ה ועשית, וברגל ישרה מער' י אות ו), והצירוף של חודש 'שבט' - הוא הוי"ה, ויוצא מראש תיבות של הפסוק (ויקרא כז, לג) "לִמְנוּחַ יָמֵינוּ יִהְיֶה הָאֵלֹהִים" (בני יששכר מאמרי חודש שבט מאמר א).

• האות שכנגד החודש •

כתוב בספר יצירה (פרק ה), שיש י"ב אותיות פשוטות, (דהיינו שלא שייך בהן גניז רפוי, מלבד שלש אותיות נוספות שלא שייך בהן דגש רפוי, והם: א' מ' ש', שאינן נקראות אותיות פשוטות, אלא שלש אמות - קהלת יעקב ערך מו), ואלו הן: ה' ו' ז' ח' ט' י' י' ל' נ' ס' ע' צ' ק'. ובאלו האותיות צר הקב"ה י"ב מזלות בעולם, וי"ב

חודשים בשנה, וי"ב מנהיגים בנפש. ובאות צ' - יצר הקב"ה את מזל 'דלי' בעולם, ואת חודש 'שבט' בשנה, ואת 'הקורבן' בנפש. עי"ן שם.

• השבט שכנגד החודש •

כתוב במדרש (תנחומא, ויחי טו), שכל חודש מ"ב חודשים - הוא כנגד אחד מיי"ב השבטים, (אך לא כתוב שם מהו הסדר), וכתבו המקובלים, שהסדר הוא לפי סדר הדגלים (שערי אורה שער ה, ופרי צדיק לר"ח כסלו אות ב בשם האר"י ז"ל), ולפי זה, חודש 'שבט' - הוא כנגד שבט 'אשר' (שערי אורה פ"ה). ועי"ן עוד בבני יששכר מאמרי חודש שבט - רמזים נפלאים בוה).

• מזלו של החודש •

כאמור מספר יצירה (פרק ה), מזלו של חודש 'שבט' - הוא מזל 'דלי', ואף שאמרו רבותינו (שבת קנ"ג) "אין מזל לישראל", היינו שישאר על ידי מעשיהן בתורה - הופכים שפיסת המזל לכל אשר יחפצו, אבל על כל פנים בתולדה יש להם מזל (בני יששכר מאמרי חודש שבט מאמר א אות ב).

• קצת על בני מזל 'דלי' •

מכל האנשים בן מזל 'דלי' הוא הפחות אנוכיי, הוא אוהב את האנושות ומייחס ערך רב לשלום. כל מצב שנראה לו לא בריא או נטול קידמה - מעורר בו תשוקה לעשות שינויים.

בן מזל 'דלי' - מכוון את עצמו לשלב הגבוה ביותר בארמוניה האנושית, וכל מה שנמוך זה מאמלל אותו.

אפשר לומר כי בעניינים של התנהגות - בן מזל 'דלי' כמעט מעל ומעבר לכל טענות.

הוא אוהב לעסוק בתחביבים מועילים. מוצא ענין רב בחינוך. רוצה להביא נוחות וזכויות לכל אדם, ולדאוג לכך שכלל אדם יהיה רקע של הבנה והשכלה, כדי שיבין ויעריך את הדברים הטובים שיש לעשות.

בן מזל 'דלי' רוחש אהדה עמוקה לעוני, אך מגלה תשומת לב יותר על בעיית הבערות. הוא היה רוצה להרים את הרמה הרוחנית של כל העולם. אפשר לומר עליו שהוא מאמין ברעיון "שחשוב יותר לחשוב מאשר לאכול".

בן מזל 'דלי' לעיתים קרובות הוא מקדים הרבה את האחרים במחשבות חדשות ובגישות מקוריות לבעיות. הוא תמיד נכון לקבל אורחות חיים חדשים. יש לו דחף חזק להתקדם ולהתפתח בכיוונים יצירתיים. הוא שונא כל מה שקשור בשיגרה.

אינטרסים כלליים והאנושות בכללה - הם הדברים המעסיקים אותו ביותר בחייו. בעיות הפרט - אינן מעניינות אותו באופן מיוחד. **התכונות** הדומיננטיות אצל בן מזל 'דלי', הם: חברותי אך עצמאי, בלתי צפוי, ומקורי.

(מתוך הספר "גלגל המזלות" בהסכמת גדולי ישראל)

הלכות ומנהגים

• דיני ט"ו בשבט •

מהות היים

א. יום ט"ו בשבט - הוא ראש השנה לאילנות (כדעת בית הלל ב"ה ב. וכ"פ הטוש"ע ב"ח"ד ס'י שלא סיני וסוק"ה), שעד יום זה כבר יצאו רוב גשמי שנה, ופירות האילן מתחילים לחנוט (ר"ה יב. ורש"י שם), ויש לזה כמה השלכות הלכתיות לגבי דיני ערלה ותרומות ומעשרות (עי"ן בספר חזון עובדיה - ט"ו בשבט עמי יג והלאה. ע"ש. ומבואר ב"ה טו. שאף בשנה מעוברת ראש השנה לאילנות - הוא בט"ו בשבט, אפי"פ שעדיין לא יצאו רוב גשמי שנה, דאזלין בתר רוב שנים. ע"ש. וכ"כ הרב חזון עובדיה עמי א. ע"ש. ועי"ן להגרא"ח נאה ז"ל בספר שנות חיים (במק"ח ס'י לא אות א) שכתב, שהמוני העם נותנים לחשוב שיום ט"ו בשבט הוא יום הדין לאילנות, וזה אינו כי האילנות ניידים בעצרת, מכובאר ב"ה טז. ע"ש). **ועשאוהו כיום טוב לגבי כמה דינים, כמו שיבואר להלן** (כן כתב הרב הלבוש ס'י תרפ"ה, ש"עשאוהו כמו יום טוב". וכ"כ בדרושת החתם סופר ח"ב כ"ו אלול

עמי שסו, וז"ל, "חמשה עשר בשבט שהוא ראש השנה לאילנות, מכל מקום הוא יום שמחה ויום טוב". ע"ש), וקדוש היום לה' (זכר דוד מאמר ג פרק צ"ז).

תענית

ב. אסור להתענות ביום ט"ו בשבט (שלחן ערוך ס' תקעב ט"ג), ואין חילוק בין ציבור ליחיד אלא כל תענית אסורה (חזון עובדיה עמי ב). ואף במקומות שנהגו שהחזן מתענה ביום חופתו, מכל מקום בט"ו בשבט אין מתענים כלל (מגן אברהם ס'י תקעב ט"א, ומשנה ברורה שם סק"ו). והספרדים לא נהגו להתענות ביום החופה כלל אפי' בשאר ימות השנה, כמ"ש בספר חזון עובדיה עמי ג). **וכן אין מתענים בו תענית שובכי"ם** (פרי עץ הדר ד"ב ע"א, ודבר בעתו למהרי"י שוורץ פרק ו), או תענית יאר-צייט, (דבר בעתו שם). אבל הרוצה להתענות בו תענית חלוט - **רשאי צריך למיתב תענית לתעניתיה** (בירור הלכה ס'י רפח).

הספר
ד. אין מספדיין בו אלא לחכם בפניו (עפ"ד מין השלחן ערוך סי' תכט ט"ו, ועפ"מל המניא סי' תקעק סק"א, וכו"פ בס' נטעני גביראל פי"ג ה"ג). ובזמננו שרוב ההספד עוסק בהזכרת מדותיו הטובות של הפטור, שזמננו יראה וכן יעשו, יש להקל להספיד כל אדם כשר, ולעודד שיתבאר לתשובה שילמדו ממדותיו הטובות (ש"ת משנה הלכות ח"ו סי' רט, וחזון עובדיה אבלות ח"א עמ' רצא).

צידוק הדין
ה. המנהג שלא אומרים "צידוק הדין" בכל יום שלא אומרים בו תחנון (רמ"א בסי' תכ, ושלחן ערוך בי"ד סי' תא ס"ק טו, וחזון עובדיה אבלות ח"א עמ' רצא), ולפיכך אף ביום ט"ו בשבט – אין אומרים "צידוק הדין" (נטעני גביראל פי"ג ה"ג). אבל בערב ט"ו בשבט (היינו ביום י"ד בשבט) – אומרים "צידוק הדין" (כפ' החיים סי' תכ סק"א, ובס' נטעני גביראל פי"ג ה"ג העתיק מהבה"ח דאף בערב ט"ו בשבט אין אומרים צידוק הדין, והוא טעות, כאשר ידחה המעיין), אלא אם כן התפללו ערבית מבעוד יום – שאז אין אומרים אותו (כפ' החיים ס"ב). אמנם על חכם בפניו – אומרים צידוק הדין בכל הימים אפילו שאין אומרים בהם תחנון (חזון עובדיה אבלות ח"א עמ' רצא).

תיקון חצות
ו. אין אומרים תיקון רחל בט"ו בשבט, אלא רק תיקון לאה ומשמטים פרק כ' (שער הכוונות דרוש תיקון חצות שבסוף דרוש הלילה, ונגיד המצה די"ב ע"א, וכפ' החיים פלאגי סי' גא, ודבר בעומ – שו"ת פ"ו), ובשנת השמיטה בלאו הכי אין אומרים תיקון רחל בארץ ישראל, אלא רק תיקון לאה (כפ' החיים סופר סי' א' ס"ק י"ב).

בגדי שבת
ז. יש צדיקים שנהגו ללבוש ביום ט"ו בשבט בגדי שבת (צמצח צדיק חודש שבת דכ"ג ע"ב, בשם הר"ק רבי ישראל מרוזין ז"ל), או בגדי יום טוב (ליקוטי מהר"ה, מרמורש-סיגט, ח"ג קטו ע"ב), אבל רוב העולם אינם נוהגים כן (נטעני גביראל פי"ג ה"ג).

מנהג אכילת פירות
ח. פשט המנהג כרוב תפוצות ישראל לעטר השלחן בליל ט"ו בשבט במיני פירות האילן, ובפרט בפירות של שבעת המינים שנתבחה בהם בארץ ישראל, ומברכים עליהם כבוונה לתקנם, והוא מנהג יפה אף נעים, ותיקון גדול בעולמות העליונים (הראשון שהזכיר מנהג זה הוא הגאון רבי יששכר בן סוסאן ז"ל, לפני סארבע-מאות ומעמישים שנה, בתקופת מין בני האר"י ז"ל, בספרו "תיקון יששכר" בדף כב ע"ב, וזה לשונו, "ונוהגים האשכנזים יצ"ו להברות לו במיני פירות אילנות לכבוד שמו של יום", ע"כ, והעתיקוהו הרבה אחרונים בסיומן קלא סי' טו, וממם: הכנסת הגדולה, המגן אברהם, הפרי חדש, הגליה רבה, המשנה ברורה, והכפ' החיים, ועוד. אמנם גם הספרדים נהגו במנהג זה, כמו שהעיד הגאון רבי משה חגיז ז"ל, והואו דבריו בספר ברכת אליהו לרבי איליהו מאלינוב ז"ל, בליקוטינו עמ' נה, וכתב שם ששמע כן בשם רבינו האר"י ז"ל שהיה נוהג כסדר הזה. ע"ש. אלא שאפשר שאז היה המנהג נפוץ יותר בקרב האשכנזים, אך כמדומה שכיום התפתח היצירת והמנהג נפוץ יותר בקרב הספרדים, וכמו שהעיר לנכון הגאון רש"י זון ז"ל בספר המעדים בהלכה עמ' רכז, ע"ש. והאחרונים שיבחו הרבה מנהג זה, והבאנו מקצת דבריהם במדור "אמרות טהורות").

מגין הפירות
ט. בענין מספר הפירות שאוכלים בט"ו בשבט, יש בזה הרבה מנהגים, יש שנהגו להביא מעט מכל פרי אשר תמצא ידו (מקור חיים – בכרך, בפ"ד, וכו"כ בס' מעניני צדקה). ויש שנהגו להביא שלשים מיני פירות (אבן ישראל סי' כח בשם האר"י ז"ל, אך מהר"ם חגיז ז"ל כי בשם האר"י ז"ל ט"ו פירות, כדלהלן, ועני' בסי' פרי חדש להרב זליכה, שעמד לברר אותם לי מיני פירות מהם, ע"ש). ויש שנהגו להביא ט"ו פירות (כן כתב מהר"ם חגיז ז"ל בשם רבינו האר"י ז"ל, והואו דבריו בספר ברכת אליהו בליקוטינו עמ' נה, וכן רבת הגאון רבי חיים פלאגי ז"ל בספר מועד לכל חי סי' ל' אות ז, והעיקר הוא ט"ו פירות, ושכן העלה בנו הגדול רבי אברהם פלאגי ז"ל בספר והוכיח אברהם פרק ד"ל ע"ש), ויש שנהגו להביא ייג מיני פירות – כמנין אח"כ" (כרם שלמה – באבוב, תשמ"ח עמ' מד, שכן נהג מהר"ם מבעלזא ז"ל). ועיי' להרב מועד לכל חי (סי' ל' אות ז), שהביא מנהג יפה בענין אכילת הפירות. ע"ש. וכל אחד ינהג כמנהגו, איש על מחנהו ואיש על דגלו, והעיקר שיתכוין לבו לשמים.

תיקון ט"ו בשבט
י. יש שנהגו לעשות סדר תיקון מיוחד, הנדפס בספר "פרי עץ הדר" (מועד לכל חי סי' ל' אות ח), וקניו הספרדים יגלים לקרוא לסדר זה – "הגדה של ט"ו בשבט" (כך ראינו באיזה ספר, ואינו זוכר שמו, ועי' כעין זה בלוח דבר בעתו ליום ט"ו בשבט), ויש שנהגו לקרוא ט"ו שיר המעלות" שבתהלים (מועד לכל חי עמ' ט).

זמן אכילת הפירות
יא. רוב העולם נוהגים לעשות הסדר בליל ט"ו בשבט (מועד לכל חי סי' ל' אות ז, וחזון עובדיה עמ' ד). אך יש שנהגו לעשות הסדר ביום ט"ו בשבט (להב' אש עמ' קוט, שכן הקפיד הר"ק מוזילין ז"ל, ובס' נטעני גביראל פי"ד הערה ט, הביא, שכן מנהג בעלזא).

בתוך הסעודה
יב. אם עושה סעודה על פת, יביא הפירות בתוך הסעודה, ולא יביאים לאחר הסעודה כדי להרוויח ברכה אחרונה, כי יש לחוש בזה לברכה שאינה צריכה. אבל כשחל ט"ו בשבט בשבת, מותר להחזירה להביא הפירות לאחר הסעודה, להשלים למנין מאה ברכות (ילקוט יוסף – מועדים, עמ' רג), וצריך להזהר גם כן בכל דיני "קדימה בברכות" (וכמו שיבואר להלן בס"ד).

בדיקה מתולעים
יג. יזהר לבדוק היטב כל פרי שיש בו חשש להימצאות תולעים, שלא ילקקל במקום שבא לתקן. (מועד לכל חי סי' ל' אות ט, ונטעני גביראל פי"ה הי"א, וילקוט יוסף עמ' ט).

אתרוג בט"ו בשבט
יד. יש שנהגו לעשות מרקחת באתרוג שבירכו עליו בחג הסוכות, ואוכלים אותו בט"ו בשבט (דרכי חיים ושלום אות תתלא, חתרוני יהודה אות רטו, וכן אה"ש סי' א' פ"ה ראה אות יא). ואין לברך עליו שהחינו, שכבר בירכו עליו בשעת נטילת הלולב. אבל האשה מברכת עליו שהחינו (חזון עובדיה עמ' קלא, וילקוט יוסף עמ' ט). ומנהג טוב לברך ("הנותן ריח טוב בפירות") על ריח האתרוג בט"ו בשבט (ברכת אליהו עמ' נה, בשם מהר"ם חגיז שכן נהג רבינו האר"י ז"ל, כדי ליתן שפע לנשמה מעולם האצילות, ע"ש, וכו"כ בספר מועד לכל חי סי' ל' אות ז), ורבינו הבן איש חי ז"ל תיקן תפילה מיוחדת על האתרוג לאומרה בט"ו בשבט (ראה בספרו לשון חכמים ח"א סי' לו).

צדקה לעניים
טו. מנהג טוב ליתן צ"א פרוטות כמנין איל"ן צדקה לעניים תלמידי חכמים (ספר מעשה הצדקה דף קל ע"א, וכו"כ הר"ב רבי חיים פלאגי ז"ל בספר מועד לכל חי סי' ל' אות ז).

דיני קדימה בברכות
א. תיקנו חז"ל (ברכות מ"א) שכאשר יש לפני האדם כמה מיני מאכל, והפך לאכול מכולם, יקדים ויברך את הברכה המבוררת יותר על המין המשובח והמעולה יותר, שיש בזה הידור מצוה וכבוד הברכה (תוס' ע"ב סי' ר"א, משני"ב סי' קסח סק"א, ופס"ת סי' ר"א אות א).

כללים בדיני קדימה
ב. כל דיני קדימה בברכות שיתבארו להלן בס"ד – אומרים דווקא כשרוצה עתה לאכול משני המינים, אבל אם רוצה עתה לאכול רק אחד מהמינים (אף על פי שיועד שלאחר זמן מסויים ירצה לאכול גם מהמין השני) – לא שייך בזה דיני קדימה כלל, ומברך על אותו המין שחפץ בו עתה (בית יוסף סי' ר"א סי' ה', שלחן ערוך סי' קסח סי' ה', רמ"א סי' ר"א סי' ה', משני"ב סי' ר"א סי' ה', כה"ח שם סק"ב, פס"ת שם הערה ג, וה"ב ח"י עמ' תקמ"א).

ג. כל דיני קדימה בברכות – אומרים דווקא כששני המינים כבר מונחים לפניו על השלחן, אבל אם עדיין לא הביאו לשלחן את המין השני, אף על פי שעומדים להביאו, אינו צריך להמתין שיביאוהו, ורשאי לכתחילה לברך על המין שלפניו (ב"י סי' ר"א סי' ד, בא"ח פר' מטות ה"ד, משני"ב סק"א וס"ק ל"א, כה"ח סי' קס"ב, פס"ת אות א, וה"ב ח"י עמ' תקמ"א).

ד. כל דיני קדימה בברכות – הם דווקא כשאין סיבה מיוחדת להקדים מין אחד לחבירו, אבל אם יש סיבה להקדים מין אחד על חבירו, כגון שכן דרך הסעודה, וכל שכן משמעי בריאות, לא שייך בה דיני קדימה כלל (ש"ע הרב סי' רמ"ט בקו"א סק"ה, כה"ח סי' ר"א סי' ט, וה"ב ח"י עמ' תקמ"א), ולפיכך, הרוצה לאכול מאכל מסויים כדי לפתוח את התיאבון, או שצמא מאד ורוצה לשתות מים, או שרוצה לאכול כשר ואחר כך עוגה קנינוח, לא שייך בזה דיני קדימה (פס"ת וה"ב עמ' ט).

ה. אף במקרה שמצד הדין שייכים דיני קדימה, כגון שכל המאכלים מונחים לפניו על השלחן, והפך לאכול מכולם כעת, אלא שמחמת ספק לחצת לאיזה מין קודם (כגון שיש בדבר מחלוקת הפוסקים, וכמו שיבאר לקו"ה הלכות טו), רוצה להסיר אחד מהמינים מהשלחן (או לכסותו – ש"ת או נדברו ח"ח סי' נג), רשאי לעשות כן (כן מביאר בשלחן ערוך סי' קסח סי' ה', ובכרי יוסף סי'

ר"א סק"ד, ובחיי אדם כלל נו"ז, ועוד. וכן פסקו בברכת הבית שער יג סי"ג, ובפס"ת אות א, וה"ב ח"י עמ' תקמ"ט, ועוד).

ו. כל דיני קדימה בברכות – הם רק לכתחילה, אבל בדיעבד שטעה וברך על אחד מהמינים, אף על פי שאין לו דין קדימה, פטר בכרכתו גם את המינים החשובים ממנו (פשוט שכל זה דווקא שכברכתו שוה), כל שכיוון בפירוש לפטור את כל המינים שלפניו. אבל אם לא כיוון בפירוש לפטור את כל המינים שלפניו, אלא כיוון בסתמא, אין ברכה זו פוטר את המין החשוב יותר, וצריך לחזור ולברך שוב על המין החשוב (בית יוסף ר"ס ר"ו וס"ט ר"א, רמ"א סי' ר"א סי' ה', בא"ח פי"ב בלק ה"ט, משני"ב סי' ר"א סי' ל, חזו"ע ברכות עמ' קפ, פס"ת סי' ר"ו אות יח כלל ח, וה"ב ח"י עמ' שמה, ודלא כהכ"ח סי' ר"ו ס"ק לט וסי' ר"א סי' ק"ב).

חלוקת דיני קדימה
ז. דיני קדימה בברכות – נחלקים לשני מחלקות, האחת – כשברכותיהן שוות (דהיינו שכל המינים שחפץ לאכול מהן – יש להם אותה ברכה, כגון שכולם פירות העץ), והשניה – כשאין בברכותיהן שוות (דהיינו שחפץ לאכול כמה מיני מאכל, שלכל אחד יש ברכה שונה, כגון מיני מונות עץ ואדמה), ועתה נבארים בס"ד אחת לאחת.

דין קדימה כשברכותיהן שוות

קדימה כשאין שם מין שבעה
ח. הביאו לפניו כמה מיני פירות שברכתם שווה, ואין ביניהם מין שבעה, כגון שהביאו לפניו תפוח-עץ אגס ושקד, אם אחד מהם שלם והאחרים אינם שלמים, מברך על השלם ופוטר את שאר המינים, ואפילו המינים האחרים יותר חביבים עליו – אף על פי כן השלם קודם, לפי שמעלת "שלם" קודם למעלת "חביב" (ש"ע סי' קסח ס"א, משני"ב סי' ר"א סי' ק"ד, כה"ח שם סק"ג, פס"ת אות ב, וה"ב סי' א').

ט. ואם כולם שלמים או שכולם אינם שלמים, יקדים לברך על המין שרגיל להיות חביב עליו, ואפילו הוא פחות נקי ויפה, ואפילו שעכשיו מין אחר חביב עליו יותר, לפי שמעלת "חביב" קודם למעלת "נקי", [למשל, אם הביאו לפניו תפוח-עץ אגס ושקד, וכולם שלמים, ובדרך כלל השקד יותר חביב עליו, אף על פי שעכשיו השקד נפשו בתפוח, יקדים לברך על השקד, ואפילו אם השקד פחות נקי ויפה] (ש"ע סי' ר"א סי' ט"א, משני"ב סק"ו וס"ק יג, כה"ח סק"ד וס"ק י, פס"ת אות ב, וה"ב סי' ב').

י. ואם כולם שלמים או אינם שלמים, וחביבים בעיניו בשווה, [או שכולם מאותו המין ומשם], יקדים לברך על הפרי היותר נקי ויפה, ואפילו הפרי השני יותר גדול ממנו, לפי שמעלת "נקי" קודם למעלת "גדול", [למשל, אם הביאו לפניו כמה תפוחים ואגסים, גדולים קטנים, ויש ביניהם אחד נקי ויפה, יקדים לברך עליו, ואפילו הוא קטן והאחרים גדולים ממנו] (ש"ע סי' קסח ס"ד, משני"ב שם ס"ק טו, כה"ח שם סק"כ, פס"ת סי' ר"א אות ב, וה"ב סי' א').

יא. ואם כולם שלמים וחביבים ונקיים, יקדים לברך על הפרי היותר גדול (ש"ע סי' קסח ט"ב, משני"ב סק"ו, כה"ח סק"ט). ובפסקי תשובות סי' ר"א הערה 18 – כתב, דהיינו דווקא כשכל הפירות מאותו המין, כגון תפוחים גדולים קטנים – אז יש חשיבות לגדול, אבל כמה מיני פירות שלכל אחד גדולה הטבעי – בזה אין חשיבות לגדול. וע"ש. אבל בהליכות מועד מלא עמ' קד – כתב, דאף בזה יש חשיבות לגדול. ומסתברא כדבריו).

יב. ואם כל מיני הפירות שלפניו כולם שווים לטובה (דהיינו שכולם שלמים חביבים נקיים וגדולים), יקדים לברך על פרי שגדל בארץ ישראל, [למשל, אם הביאו לפניו אגס שגדל בארץ ישראל ותפוח שגדל בחו"ל, ושניהם שווים לטובה, יקדים לברך על האגס] (פס"ת סי' ר"א אות ב, והלכות"מ מלא עמ' קד, עפ"ד כה"ח סק"ז).

יג. ואם כל הפירות הם מארץ ישראל, או שכולם מחוצה לארץ, וכולם שווים לטובה, יקדים לברך על מין שנמשלה לו כנסת ישראל (בשיר השירים), כמו תפוח או אגוז וכיוצא (כה"ח שם, פס"ת שם, והלכות"מ עמ' קה).

קדימה כשבעת המינים
יד. הביאו לפניו כמה מיני פירות שברכתם שווה, ויש ביניהם מין שבעה, מקדים לברך על המין שבעה אפילו אינו שלם, ואפילו המין האחר שלם וחביב עליו יותר, אף על פי כן שבעה קודם. ואם יש ביניהם כמה פירות משבעת המינים, סדר הקדימה – הוא כפי סדר קדימתם בפסוק (דברים ח, נ): "אֲרָץ חִשָּׁה וְהַעֲרָה יִגְפָן וְתִאָּהָה וְרִמְמוֹן אֲרָץ זֵית וְרִמְמוֹן וְדָבָשׁ", והמוקדים בארץ שני – קודם למאוחז שבארץ ראשון, ולפיכך, סדר הקדימה כן הוא: 1. זיתים. 2. תמרים. 3. ענבים. 4. תאנים. 5. רימונים. [ולא הזכרנו כאן חיטה ושעורה – כי אין

שיוצא בזה גם אליבא דמרן (ילקוט יוסף קש"ע ח"א עמ' תנב). והדבר פשוט שברכות העץ והאדמה קודמות לברכת "שהכל", ואפילו השהכל ממין שבעה (כגון מיץ רימונים, או בירה העשויה משעורים) וחביב עלי יותר, אך על פי כן העץ והאדמה קודמים (ש"ע ס"ג, משיב"ט ס"ק יד ושע"ש צ"ב, כה"ח ס"ק י"א, חו"ע עמ' ערה, והליכ"מ עמ' קז).

ה. הביאו לפניו שלוחה (חיטה תפוחה) שברכתה האדמה, ומין שבעה המאוחר יותר (כגון ענבים או זיתים) שברכתו העץ, לאשכנזים - יקדים לברך על השלוחה, אלא אם כן המין שבעה חביב עליו יותר (משיב"ט ס"ק יד וס"ק יח ובבית"ל ד"ה ואם אינו רוצה, ופס"ת אות ה), ולספרדים - יברך על אדמה מהן שירצה (ש"ע ס"א וס"ג, והליכ"מ עמ' טטו).

ו. ברכת שהכל - קודמת לברכות הריח (משיב"ט ס"ק י"ד, כה"ח ס"ק כח, פס"ת אות י, והליכ"מ עמ' קז). ובברכת שהכל עצמה, אם יש ביניהם ממין שבעה (כגון בירה או מיץ רימונים) - יקדים לברך על המין שבעה, ואם אין ביניהם ממין שבעה - יקדים לפי הסדר הנוזק בהלכה ח והלאה. (פס"ת אות ז בהערה, והליכ"מ עמ' קז).

ג. ברכת הגפן - קודמת לשאר הברכות (חוץ מהמוציא ומזונות), ולפיכך אם יש לפניו יין ופירות ממין שבעה, אפילו שהם מוקדמים בפתוק לפני היין, כגון שיש לפניו יין וזיתים או תמרים, יקדים לברך הגפן על היין, ואחר כך יברך העץ על הפירות (וכן פסקו הרמ"א ס"י ריא ס"ד, והמשניב"ט ס"ג, ק"ק, והב"ח פ"ר מטות ה"א, והכ"ח ס"ח ח"י, ועוד. וכן אמר שלדעת מרן הבית יוסף ס"י ריא ס"ד - איזה מהן שירצה יקדים. וכן פסק הרב חזון עובדיה - ברכות עמ' רעו. מכל מקום כיון שאף לדעתם רשאי להקדים היין, נכון שיעשה כן, שבה יוצא אליבא דכולי עלמא. הליכות מועד מלכא עמ' קז).

ד. בברכות העץ והאדמה, נחלקו הפוסקים איזה מהן יקדים, דעת מרן השלחן ערוך (ס"י ריא ס"א וס"ג), שאיזה מהן שירצה יקדים, ולעולם אין קדימה לברכת העץ אפילו הוא ממין שבעה. ודעת המשנה ברורה (ס"ק ט, יח, כז, לה), שיקדים העץ, אלא אם כן האדמה חביב או ממין שבעה (כגון שלוחה - שברכתה האדמה - כמבואר בש"ע ס"ח ר"ח ס"ד). ודעת הכף החיים

(ס"ק י"ד) על פי המקובלים, שלעולם יקדים העץ אפילו כשהאדמה חביב או ממין שבעה. ולמעשה, לפניו שאכנו יש להורות כדברי המשנה ברורה, שבדרך כלל יש להקדים ברכת העץ לברכת האדמה, אלא אם כן פרי האדמה הוא חביב עליו - שאז יש להקדים לפרי העץ אפילו הוא ממין שבעה, או שפרי האדמה הוא ממין שבעה - שאז יש להקדים לפירות העץ שאינם ממין שבעה (פסקי תשובות אות ג, ושסתכלים בזה לפי מה שחביב עליו עתה). ולספרדים - יש להורות שיקדים איזה מהן שירצה, דהיינו אם רוצה להקדים לעולם ברכת העץ כדברי המקובלים - רשאי לעשות כן, ואם ירצה להקדים האדמה כשהוא חביב עליו או ממין שבעה וכדברי המשנה ברורה - רשאי לעשות כן, ואפילו אם ירצה להקדים לעולם האדמה אפילו כשהעץ הוא ממין שבעה - רשאי לעשות כן (חזון עובדיה - ברכות עמ' ערה, הלכה ברורה ס"ד, והליכות מועד מלכא עמ' קו והלאה). ומכל מקום עדיף יותר לעשות כדברי המשנה ברורה,

ברכות (הלכה ברורה ר"א ריא ס"י ב) בשם הרשב"ץ בברכות מא. ודלא כהכ"ח ס"ק כז והפס"ת אות ו, שלא ראו דברי הרשב"ץ). ובמיני מזונות עצמם יש להקדים לפי סדר זה: 1. פת הבאה בכיסנין (דהיינו עוגות ומיני מאפה שברכתם מזונות), ונגם בהם יש להקדים לפי סוג הקמח שיש בהם, והסדר הוא: 1. חיטה. 2. שעורה. 3. כוסמת. 4. שיפון. 5. שיבולת שועל. 2. מעשה קדרה (דהיינו מיני תבשילים העשויין מחמשת מיני דגן), ונגם בזה יש להקדים לפי סוג הקמח כדלעיל. 3. תבשיל אורז. (משיב"ט ס"ק לה, כה"ח ס"ק כז, פס"ת אות ו, וה"ב ס"טו וס"י). ודינים אלו מצויים הרבה, ורבים נכשלים בהם מחוסר ידיעה.

למשל, אם הביאו לפניו פסטה אורז - צריך לברך על הפסטה, ואם בירך על האורז ולא כיוון בפירוש לפטור את הפסטה, צריך לברך שוב על הפסטה (הליכות מועד מלכא עמ' קט). ולפיכך, חובה על כל אדם לשנן היטב דינים אלו, (ודני ברכות בכלל), שיהיה בקי בהם אדוק היטב (פסקי תשובות ס"י ריא אות א).

ז. בברכות העץ והאדמה, נחלקו הפוסקים איזה מהן יקדים, דעת מרן השלחן ערוך (ס"י ריא ס"א וס"ג), שאיזה מהן שירצה יקדים, ולעולם אין קדימה לברכת העץ אפילו הוא ממין שבעה. ודעת המשנה ברורה (ס"ק ט, יח, כז, לה), שיקדים העץ, אלא אם כן האדמה חביב או ממין שבעה (כגון שלוחה - שברכתה האדמה - כמבואר בש"ע ס"ח ר"ח ס"ד). ודעת הכף החיים (ס"ק י"ד) על פי המקובלים, שלעולם יקדים העץ אפילו כשהאדמה חביב או ממין שבעה. ולמעשה, לפניו שאכנו יש להורות כדברי המשנה ברורה, שבדרך כלל יש להקדים ברכת העץ לברכת האדמה, אלא אם כן פרי האדמה הוא חביב עליו - שאז יש להקדים לפרי העץ אפילו הוא ממין שבעה, או שפרי האדמה הוא ממין שבעה - שאז יש להקדים לפירות העץ שאינם ממין שבעה (פסקי תשובות אות ג, ושסתכלים בזה לפי מה שחביב עליו עתה). ולספרדים - יש להורות שיקדים איזה מהן שירצה, דהיינו אם רוצה להקדים לעולם ברכת העץ כדברי המקובלים - רשאי לעשות כן, ואם ירצה להקדים האדמה כשהוא חביב עליו או ממין שבעה וכדברי המשנה ברורה - רשאי לעשות כן, ואפילו אם ירצה להקדים לעולם האדמה אפילו כשהעץ הוא ממין שבעה - רשאי לעשות כן (חזון עובדיה - ברכות עמ' ערה, הלכה ברורה ס"ד, והליכות מועד מלכא עמ' קו והלאה). ומכל מקום עדיף יותר לעשות כדברי המשנה ברורה,

ברכותיהן שוות, ויבואר להלן]. ואפילו אם המין האחר חביב עליו יותר וגם הוא שלם, ואילו המין שבעה המוקדם אינו חביב עליו וגם הוא חצוי, אף על פי כן המוקדם בפתוק קודם לברכה. ולפיכך, אם הביאו לפניו זית חצוי (או חרוזית) וענבים שלמים, ושאר מיני פירות האילן, והענבים הם חביבים עליו, אף על פי כן צריך להקדים את הזית החצוי (ש"ע ס"י ריא ס"א, משיב"ט ס"ק יד ושע"ש ס"ק יד, כה"ח ס"ק י"ג, והליכ"מ עמ' קב).

מין שבעה כנגד ברכת שהחיינו

טו. נחלקו הפוסקים במקרה שיש לפני האדם פרי חדש שצריך לברך עליו "שהחיינו", ולעומתו יש לפניו גם "מין שבעה", כגון שיש לפניו זית ואפרסמון חדש, איזה מהם קודם, יש אומרים שמיין שבעה קודם (ש"ת שרגא המארד ח"ו ס"ד, והלכה ברורה ח"י עמ' תקכו), ויש אומרים שהפרי החדש קודם (ש"ת לב אברהם וייפלד ח"א ס' ל, חזון עובדיה - ברכות עמ' ערה בהערה). והנכון שבמקרה כזה, כדי לא להכניס עצמו למחלוקת, יסלק את המין שבעה מהשלחן (או שיסכהו במפה), ויברך על הפרי החדש ברכת העץ ושהחיינו - ויכוין לפטור בברכת העץ גם את המין שבעה, ואחר כך יחזיר המין שבעה לשלחן (או יגלוה), ויאכלנו בלא ברכה (כן כתב הגאון הצדיק רבי שריה דבליצקי שליט"א בהסכתו לספר "ברכת השיר והשבח" וה"ד בפסקי תשובות ס"י ריא הערה 12. ועי' בהליכות מועד מלכא עמ' קה - שכתב, שישלך את הפרי החדש, אך לפני"ד העיקר שבעה מין שבעה, שבה אינו מפריד ברכת אכילת הפרי מברכת שהחיינו, ועל דעת מרן הראש"ל זצ"ל שהפרי חדש קודם. ולכן העיקר כמ"ש בס"ד).

דן קדימה כשאין ברכותיהן שוות

טז. הביאו לפניו כמה מיני מאכל, ואין ברכותיהן שוות, כגון שהביאו לפניו: לחם, עוגות, אורז, ושאר מיני תבשילים, פירות העץ, פירות האדמה, יין, ושאר משקים. סדר הקדימה כך הוא:

א. ברכת המוציא - קודמת לכל שאר הברכות, ואפילו הפת אינה שלימה ואינה נקיה ועשויה מהפחות שבמקחים (שעשויה מקמח שיבולת שועל), ואפילו יש שם עוגות שלמות לעשויות מקמח חיטה נקי, והמה חביבות עליו, לעולם הפת קודמת, לפי שברכת המוציא היא הברכה המבוררת והחשובה ביותר, ולה מפשט הבכורה (טוש"ע ס"י ריא ס"ג, ורמ"א שם, משיב"ט ס"ק כח-ל, כה"ח ס"ק כא-כב, פס"ת אות ט, וה"ב ס"טו). וכשמברך על הפת - שוב אינו מברך על שום דבר הבא מחמת הסעודה (כמבואר בטוש"ע ס"י קעו, ובאחרונים שם).

ב. ברכת מזונות - קודמת לשאר הברכות, (וכגון שאין לפניו פת, או שאינו רוצה לאכול פת), ואפילו המזונות הוא חצוי ועשוי מהפחות שבמקחים, ואילו הפירות המה שלמים ונקיים וחביבים עליו יותר, אף על פי כן ברכת מזונות קודמת (טוש"ע ס"י ריא ס"ג, ורמ"א ס"ד, משיב"ט ס"ק כז וס"ק לד-לה, כה"ח ס"ק כז-כח, ופס"ת אות ט). ואפילו ברכת מזונות על אורז - קודמת לשאר

סיכום דיני קדימה בברכות

1. סדר הקדימה כשברכותיהן שוות: 1. מין שבעה, (והמוקדם בפתוק קודם). 2. שלם. 3. חביב. 4. נקי. 5. גדול. 6. ארץ ישראל. 7. כנסת ישראל.
2. סדר הקדימה כשאין ברכותיהן שוות: 1. המוציא (וגם בזה יש דיני קדימה לפי חשיבות הקמח - ועיין בהלכה ברורה ס"י קסח ט"ו). 2. מזונות (וגם בזה יש להקדים: פת הבאה בכיסנין, מעשה קדרה, אורז). 3. הגפן. 4. העץ או האדמה. 5. שהכל (וגם בזה יש להקדים לפי הכללים של: מין שבעה, שלם, חביב וכו'). 6. ברכות הריח (עצי, ריח טוב בפירות, עשבי, מיני).
3. דכשם שמקדמים את הברכה שלפני האכילה, כך יש להקדים גם את הברכה שלאחריה. ולפיכך, בדרך כלל סדר הברכות שלאחר האכילה - כך הוא: 1. ברכת המזון. 2. מעין שלש (על המחיה, על הגפן, על העץ). 3. בורא נפשות. [מלבד כשאכל פירות משבכת המינין ופירות האדמה, שאז יקדים לברך בורא נפשות ואחר כך על העץ, שאם יקדים לברך על העץ - כבר פטר את פירות האדמה כשאמר "ועל תנובת שהדה", ושוב אינו מברך עליהם בורא נפשות] (פס"ת ס"ס ריא, וחזו"ע עמ' רב).
4. וראוי לעורר ולהזהיר, שמיד לאחר הברכה יאכל או ישתה, ולא יפסיק בין הברכה לאכילה או לשתיה יותר מכדי דיבור (פחות משיבה), כי אם מפסיק אפילו בשתיקה יותר מכדי דיבור - יצא ידי חובה רק בדיעבד (ש"ע ורמ"א ס"י רו ס"ג, משיב"ט ס"ק יב, ושי"א שם).

"עץ חיים היא למחזיקים בה ורוממה מאושר"

בעז"ה בומן קיץ הבעל"ט, ייפתח כולל ערב בבני ברק
לימוד סוגיות בעיון עד החלכה למעשה

בשמאלה **אוהל**

פזוטר **ימים**

וכבוד **בימניה**

דרושים תורמים להחזקת הפרוייקט

שנה אפשרות להנציח את שם הכולל לע"נ או להצלחה
לפרטים/תרומות: 052-714-24-37

סתר"ם למהדרין

• כל סוגי הסת"ם (ספרי תורה, תפילין, מחזות, מגילות, פיסוס הקסרות, ועוד).
• כל סוגי הכתבים (ספרדי, אשכנזי, חב"ד).

• בדיקות של תפילין ומחזות.
• שיפוץ וחיזוק בתי התפילין והרצועות.

להזמנות: 052-7142437 (יעקב ראש)

העלון מוקדם
להצלחת:

חני חנינה בת דליה וכל יוצאי חלציה
לעילוי נשמת:

מרן הראש"ל הגאון רבי מרדכי צמח בן מול טוב זצ"ל,
הגאון רבי יעקב חי בן מרגלית זצ"ל, הרה"צ ר' יעקב ב"ר אברהם ורחל לוי זצ"ל,
רחל בת מרים, נוריה נורית בת עזריה, אברהם בן שרה, נתאל בן שמחה, עזריה בת צ'לה,
שלמה בן סלחה, חנינה בת חביבה, יוסף בן ורה, אמה בת שושנה,
ר' יחיאל מיכל בן מרים, אור בן נעמה, ולעילוי נשמות כל מתי עם ישראל